

انبیاء بالاترند یا فرشته‌ها

آیت‌الله جعفر سبحانی در جمع طلاب و روحانیون مدرسه علمیه عالی نواب مشهد، دیدگاه‌های دوازده‌گانه معتزله و اشاعره را مورد نقد و بررسی قرار دادند...

آیت‌الله جعفر سبحانی در جمع طلاب و روحانیون مدرسه علمیه عالی نواب مشهد، دیدگاه‌های دوازده‌گانه معتزله و اشاعره را مورد نقد و بررسی قرار دادند.

به گزارش مرکز خبر حوزه های علمیه، حضرت آیت الله جعفر سبحانی، در ادامه سلسله جلسات خود در مدرسه علمیه عالی نواب مشهد با بیان این که مستشرقان گاهی امامیه را وامدار اشاعره و یا معتزله می دانند، اظهارداشتند: البته از مستشرقین انتظاری نیست، زیرا آن ها با عینک تضعیف به طوایف اسلامی می نگرند.

ایشان در ادامه به تفاوت کلام امامیه با معتزله اشاره کرده و با بیان این که این مکتب توسط واصل ابن عطاء پایه گذاری شده است، تفاوت دیدگاه‌ها و اعتقادات امامیه با معتزله در مسائل مختلف را تشریح کردند. آنچه در پی می‌آید گزیده‌ای از دیدگاه‌های این مرجع تقلید است

* گناهکار مومن است یا کافر

این مرجع تقلید با اشاره به آیه 2 سوره مبارکه التغابن « هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ»، ابرازداشتند: معتزله معتقدند فردی که گناه می‌کند نه مومن است نه کافر که با این آیه رد می شود، اما امامیه در این مورد با اشاعره موافق می باشد.

* بهشت و دوزخ

معظم له با بیان این که امامیه بهشت و دوزخ را مخلوق می داند، اما نسبت به مکان آن آگاهی ندارد، این مطلب را تفاوت دوم عقیده امامیه با معتزله دانسته و گفتند: البته این مسئله، مسئله ای تفسیری و قرآنی است نه ایمانی؛ بنابراین ضرری متوجه آن نمی‌شود.

* شفاعت

ایشان با بیان این مطلب که تمام مسلمانان به وجود شفاعت اعتقاد دارند، خاطرنشان کردند: معتزله بر خلاف امامیه معتقد است، شفاعت برای علو درجه و ویژه مؤمنین است، پس برای گناهکاران و اسقاط عذاب و گناه نیست، اما دلیل قرآنی که شفاعت برای اسقاط عذاب است نه علو درجه این نظریه را رد می‌کند که شفاعت از اختراعات اسلام نیست، بلکه در ملل گذشته به معنی اسقاط عذاب بوده و قرآن کریم همان را با مقداری تصحیح و محدودیت به شرط ارتباط ایمانی با خدا و رابطه روحانی با شفیع، امضاء کرده است.

* تفاوت چهارم

چهارمین مسئله مورد اختلاف در مباحث کلامی امامیه با معتزله احباط است، احباط یعنی در صورت انجام گناه، تمام اعمال خوب فرد از بین می رود و این مورد قبول امامیه نیست، چون امامیه احباط را فقط در زمانی که فردی از دین خارج شود، صادق می‌داند. این مرجع تقلید پنجمین مورد را غلو معتزله در حجیت عقل دانسته و با بیان این که عقل در نزد امامیه حجت چهارم است، افزودند: معتزله تمامی ظواهری را که با عقل مختصر تصادمی داشته باشد، فوراً تعویل می کنند، در صورتی که در قلمرو حسن و قبح عقلی از نظر امامیه جایی که نصی و حجتی از حجت خدا نباشد، عقل حاکم است.

* تفاوت نظر در توبه

امامیه معتقد است، قبول توبه‌ی توابعین بر خدای تعالی واجب نیست و اگر چنین کند، لطف اومی باشد، اما معتزله قبول توبه تائب را بر خدا فرض و واجب می دانند.

* جایگاه انبیا و فرشته‌ها

این مرجع تقلید در ادامه با اشاره به این مطلب که در نظر امامیه، انبیا افضل از ملائکه می باشند، نظر معتزله را عکس این نظر عنوان و خاطرنشان کردند: دلیل ما این است که ملائکه قدرت بر انجام گناه ندارند، اما انسان قدرت بر معصیت دارد، پس در عین قدرت با عدم ارتکاب به انجام آن مقامی بالاتر از ملائکه خواهد داشت.

* اختیار از نگاه امامیه

تفاوت بعدی در مسأله اختیار در انجام و ترک کاری است که امامیه آن را جزو آفرینش می دانند، اما معتزله در این مورد انسان را

مفوض، رها و وانهاده و اشاعره نیز مسیره یعنی ناچار برای حضور در راه و مسیر ترک یا فعل می دانند. در صورتی که عقیده تفویض و مفوضه بودن انسان به خاطر تنزیه الهی است، اما معتزله توجه ندارند که انسان تحت مشیت و اراده الهی است و در عین این امر، تعلق اراده به مخیر بودن انسان می باشد.

* تفاوت دیدگاه نهم

آیت الله سبحانی نهمین تفاوت را اینگونه عنوان کردند که امامیه معتقد است، در بدو خلقت تا زمانی که انبیاء نیامده اند، عقل کافی نیست، بلکه انبیاء باید روشنی ایجاد نمایند، تا عقل کارساز باشد و معتزله خلاف این را معتقدند.

* لزوم معصوم بودن امام

این مرجع تقلید، معصوم بودن از از گناه و انتصابی بودن امام را از اعتقادات امامیه دانسته و گفتند: معتزله مثل اشاعره در این مورد به انتخاب امام و رهبر و عدم لزوم بر معصومیت او معتقد هستند، در صورتی که آیه « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا « (النساء : 59) نشان می دهد امام باید از ابتدا معصوم باشد و فخر رازی نیز بر این مطلب اشاره دارد که خدا در این آیه آورده که "اولوالامر" را باید مطلقا اطاعت و پیروی نمود و این اطلاق بر معصومیت آن تأکید دارد.

* وجوب امر به معروف و نهی از منکر

اکثر امامیه معتقدند، امر به معروف و نهی از منکر به دلیل امر قرآن کریم، واجب است و یازدهمین تفاوت کلامی امامیه با معتزله همین است که آنان امر به معروف و نهی از منکر را واجب عقلی می دانند. باید گفت: در یک جامعه سرنوشت فرد به سرنوشت جامعه بستگی دارد، در نتیجه اسلام که جامعه ای پاکدامن می خواهد پس نیاز دارد که آورده نباشد تا آن آلودگی دامن تک تک افراد را نگیرد.

* سرنوشت مرتکبان گناهان کبیره

ایشان دوازدهمین مورد تفاوت را به مسأله توبه مرتکب گناه کبیره عنوان کرده و افزودند: معتزله معتقد اند که مرتکب گناه کبیره اگر توبه نکند، همیشه در آتش جهنم قرار می گیرد ، برخلاف امامیه که در این صورت آن را معذب می دانند و معتقدند پس از عذاب بخشیده و به بهشت می رود.

* 21 تفاوت و اختلاف فقهی

حضرت آیت الله سبحانی در ادامه بحث تصریح کردند: کلام امامیه کلامی مستقل و برگرفته از قرآن، سنت، معصوم و عقل می باشد و در کنار تفاوت کلامی اشاعره و معتزله با امامیه، 21 تفاوت و اختلاف فقهی نیز بین شیعه و شافعی و حنبلی وجود دارد که می توان به مسأله مسح بر رجلین، بطلان مسح بر خفین، وجوب بسم الله در نماز، نماز با دست باز، سجده بر زمین، جمع بین الصلاتین، وجوب قصر نماز در سفر، وجوب افطار در سفر، شرط عدالت امام جمعه و جماعت، اعتقاد به خمس در ارباح مکاسب، اعتقاد به جهاد ابتدایی با حضور امام معصوم ع ، لزوم شهادت عدلین در صحت طلاق، جواز نکاح موقت، سه طلاق در یک مجلس یک طلاق تلقی می شود، صحت طلاق مشروط به طهر غیر موانعه، جواز وصیت به نفع وارث، بطلان عول، عدم ارث بری کافر از مسلمان ، بطلان طلاق معلق و طلاق حائض و... را تفاوت مذکور برشمردند.